

Foto: Monica Marcella A. Kjærstad

Sentrumsdialog Rong

INNHold SENTRUMSDIALOG RONG

0. SAMMENDRAG.....	S. 3
1. PROBLEMSTILLING/UTGANGSPUNKT.....	S. 3
2. FORMÅL.....	S. 4
3. METODE.....	S. 4
4. GJENNOMFØRING.....	S. 5
4.1 ÅPEN DIALOG - RONG SENTER 28 aug 2010	
4.1.1 Resultater åpen dialog – Rong senter	
BÅTHAVN	
NATUR	
KULTURARV	
TURVEIER/MULIGHETER FOR FRILUFTSLIV	
Generelle innspill	
OM POLITISKE OG BYRÅKRATISKE PROSESSER I	
KOMMUNEN	
INFRASTRUKTUR	
LANDSKAP/ARKITEKTUR	
OFFENTLIGE BYGG OG RONG SENTER	
SERVICETILBUD	
SOSIOKULTURELLE FORHOLD	
OBSERVASJONSFUNN.....	S. 14
4.2.DIALOG MED NÆRINGSDRIVENDE	
4.3 DIALOG MED UNGE FAMILIER	
4.4 DIALOG MED ELDRE	
4.5 DIALOG MED UNGDOM	
5. SENTRUMSDIALOGEN SETT I LYS AV FORMÅL	
KOMMUNEDELPLANEN.....	S. 23
5.1. DIALOGEN SOM DEL AV EN PLANPROSESSEN	
5.2. KONKRETE FORSLAG TIL VIDEREFØRING	

Takk til

Oskar Mikkelsen for utlån av møbler og bilder.

Peder Torsvik for lån av lokale på Rong Senter.

Servicetorget på kommunehuset for velvillig hjelp og informasjon om alt mulig.

Tednebakkane omsorgssenter for utlån av møbler

SENTRUMSDIALOG RONG

0. SAMMENDRAG

I denne rapporten presenterer vi resultatet av "Sentrumsdialog Rong". Rapporten gjengir uttalelser fra fem grupper som alle representerer Øygarden sin befolkning i alder og interessegrupper (se tabell side 5). Tema som omhandler naturen, og ressursene som er knyttet til den, fikk stor oppmerksomhet fra alle gruppene. Naturen er det mest fremtredende tema gjennom hele prosessen. Andre tema som også var oppe i alle gruppene var interesse og engasjement rundt spørsmål om identitet, bærekraftig utvikling og arkitektur.

Befolkningen har en sterk bevissthet for den karakteristiske naturen i Øygarden og har et brennende ønske om både å bevare- og inkludere den i videre utvikling av Rong som sentrum i kommunen. I kjølvannet av dette forløp det en rekke interessante diskusjoner, innspillene blir presentert i sin mangfoldighet i rapporten. Fordi resultatene kan være noe motstridende, vil vi avslutningsvis i rapporten komme med anbefalinger om hvordan innspillene kan håndteres videre som spennende og konstruktive bidrag. Det er særlig interessant å se dette opp mot mål som er skissert i kommunedelplanen sin samfunnsdel. Vi har tillatt oss å bruke noen av målene i planen som eksempel på hvordan rapporten, og innspillene i den, kan brukes som utgangspunkt for helt nye og spennende ideer som kan sikre fremtidsrettede og bærekraftige løsninger for et sentrum i Rong.

1. PROBLEMSTILLING/UTGANGSPUNKT

Gode sirklar er kommunene Fjell, Sund og Øygarden sitt eget næringssselskap, organisert som et aksjeselskap eid av kommunene. Drift og utvikling av selskapet har SINTEF ansvar for gjennom en partnerskapsavtale og med ressurser fra kommunene. Målsettingen med selskapet er å tilføre forskningsbasert kompetanse for nyskaping og næringsutvikling i regionen.

Gode sirklar mottok i desember 2009 en bestilling fra Øygarden kommune om bidrag til en stedsanalyse og innspill til kommunedelplan.

Etter flere møter med prosjektgruppen som var satt sammen av representanter frå planavd.i kommunen, politisk rep. Rambøll og Gode sirklar ble det gjort grundige rolleavklaringer og arbeidsfordeling. Rambøll fikk ansvar for den formelle stedsanalysen mens "Sentrumdialog Rong" ble Gode sirklar sitt ansvar. "Sentrumdialog Rong" har hatt som hensikt å få en dypere innsikt i befolkningen sine synspunkter på, og ønsker for utvikling av Rong som Øygarden sin sentrumssatsing.

Representanter fra Gode sirklar har hatt faste prosjektgruppemøter gjennom hele prosessen. I tillegg er prosjektets fremdrif rapportert i faste samarbeidsmøter mellom ledelsen i Gode sirklar og rådmann og kommunalsjefer i Øygarden kommune.

2. FORMÅL

Dette prosjektet er svar på lov i plan- og bygningsloven om medvirkningsprosesser i kommunalt planarbeid. Prosjektet skal i tillegg være innspill til en stedsanalyse og utvikling av kommunedelplanen for Rongøy, med særlig fokus på prosess og dialog med befolkning. Det var også et formål med prosjektet å sikre brei involvering og økt medvirkning i planprosesser.

En mer utdypende formålsbeskrivelse hentet fra prosjektplanen for "Sentrumdialog Rong" er systematisert i tabellen nedenfor.

	FORMÅLSBESKRIVELSE
1	Kartleggja eksisterande kvalitetar rundt sentrum Rong gjennom befolkningas egne betraktningar.
2	Avdekkja noverande behov og sjå desse i samanheng med det vi kan sjå for oss er behov for dei framtidige generasjonar.
3	Sjå samanhengane mellom sosiale/kulturelle, næringsmessige behov og infrastruktur og fysiske/estetiske kvalitetar og det uforløyst potensiale.
4	Skissera forslag til berekraftige løysingar for framtida på bakgrunn av det nemnte over.
5	Laga eit godt verkty som sikrar at kommunedelplanen tar opp i seg behov for framtida. Utvikla rapporten slik at det er lett å implementera i ein ny kommunedelplan.

3. METODE

Gode Sirklar ville invitere både hele befolkningen og spesielt inviterte grupper til en dialog om fremtidens Rong sentrum med utgangspunkt i en fysisk modell

av Rongøy, kunstnerisk illustrert med Monica Marcellas porselensfigurer.

Følgende dialoger er gjennomført:

28.aug 2010	Åpen dialog Rong Senter kl 11.00-1500
6.sept 2010	Dialog næringsdrivende, Rong Senter kl 1130-1300
20.okt 2010	Dialog nærmiljø, barnefamilier kl 1830 -2000
19.nov 2010	Nærdialog eldre kl 1300-1400
Nov.2010	Nærdialog næringsdrivende
Des.2010	Dialog ungdom

4. GJENNOMFØRING

4.1. ÅPEN DIALOG - RONG SENTER 28. aug 2010 1100-1500

Vi inviterte til dialogen ved å annonsere i Vestnytt den 26 aug, samt at vi sendte ut 1850 flygeblad til alle beboere i kommunen. Disse er det kopi av i vedlegg 1.

Den 28 august rigget vi oss til i et butikklokale på Rong senter, og ved hjelp av en pensjonist og 2 unge jenter, alle oppvokst i Øygarden, var vi, Tone Boska og Irene Nygårdsvik, klar til å ta i mot de som ville komme med innspill til framtidens Rong.

Lokalet var innredet med eldre møbler og gamle bilder fra Rong med den store modellen av Rongøy som et naturlig midtpunkt. Det ble servert vafler og kaffe/te for å skape gode kår for den gode samtalen.

Det kom mye folk i løpet av dagen, og vi fikk mange innspill, det var stor oppslutning fra befolkningen og praten gikk livlig. Flere kom med egne notatark med saker de ville ta opp, og flere uttrykte at det var en kjekk måte å komme i dialog på.

Oppsummering som samler innspillene fra denne gruppen:

"Eg vart så glad når eg såg denne invitasjonen, eg plar ikkje gå gjennom posten kvar dag, så når eg såg dette i dag, måtte eg berre hoppe i klede og springe avgarde. Dette var bra. Vonar vi blir høyrd no då".

Innspillene under denne seansen er tematisk organisert, mens de innspillene som direkte går på de ulike grupperingene som eldre, næringsdrivende, unge etc. blir samlet gruppevis.

4.1.1 Resultater åpen dialog – Rong senter 28.aug 2010

Det var en del gjennomgangstemaer som mange tok opp i dialogen på Rong senter, disse har vi samlet som følger. Vi har valgt å ha en ganske kort oppsummering av hovedpunktene i stedet for å lage en stor utgreiing av det som går i det samme.

Foto: Monica Marcella A. Kjærstad

BÅTHAVN

Nærmest enstemming ble det fremmet et ønske om å ha en gjestehavn for båter på Rongøy, det ble også ytret behov for egne båtplasser for befolkninga nær boligområdene.

"Det er helt utrolig at vi som lever i en kystkommune har så lite tilgang til sjøen med båt "

"Alt båtfolket kjører bare forbi her, det er ingen steder å stoppe"

”Vi kunne tenkt oss en båthavn i ...viken”

”Eg ser for meg ei båthavn nedanfor rådhuset”

Gjestehavnen ble foreslått lokalisert i nærheten av Rådhuset, og det ble fremmet ønske om tilliggende kafedrift og tilgang til påfyll av drivstoff .

NATUR

Nærheten til den vakre naturen og naturopplevelser ble fremholdt som en svært viktig bokvalitet og identitetsbærer for dagens Øygardsbeboere. Dette gjaldt både unge og eldre og ikke minst som en kvalitet for framtidens generasjoner.

”Naturen her ute er helt fantastisk, når vi får besøk fra utlandet og fra andre steder i Norge så blir de helt overveldet over hvor vakkert det er her, de suger til seg freden og stillheten”

”Skuldrene senker seg når jeg passerer Ågotneskrysset”

”Naturen er vår viktigste ressurs – det er en begrenset ressurs som ikke kan gjenskapes av mennesket, vi må forstå verdien av naturen for framtiden i Øygarden, nedover i Europa er det meste av naturen kultivert av mennesket, vi forstår ikke det helt her i Norge enda, hvilken skatt vi sitter på”.

”Det er jo nærleiken til naturen som gjer at eg bur her”

”Her er det utsikt så det holder”

*”Naturen er hovudårsaka til at eg flytta tilbake. Sjå på fleire av øyane
Svarteviktjødne, isen her ei oppleving, dette må reddast”*

“Bevar naturen”

”Utbygginga nord for Storevarden kostar mykje og øydelegg naturen”

Som observatør til de som snakket mer fåmælt om naturen så formidles ofte naturens betydning ikke så mye gjennom et velartikulert språk, men det er som om det lille som sies formidles gjennom et smil som kommer innenfra kroppen et sted, en slags stolthet som kommer til uttrykk gjennom at kroppsholdningen og hele ansiktsuttrykket formidler både en glede, stolthet og tilfredshet.

Å ta vare på naturen ble fremmet som et bidrag til en bærekraftig utvikling for Øygarden, fordi en kombinasjon av uberørt natur og boligmiljøer er i ferd med

å bli en sjeldenhet for menneskene. Flere av beboerne trekker opp perspektiver mot Europa der det nærmest ikke er ukultiverte landområder igjen. Det ble uttrykt et ønske om at kommunen er bevisst verdien av natur, og at naturen vil få en økende verdi i fremtiden. Det ble også uttrykt frykt for at det er for lite bevissthet og tanke for naturens verdi fra kommunens side.

Foto:

Monica Marcella A. Kjærstad

KULTURARV

Når det gjaldt å ta vare på kulturarven på Rongøy kom følgende momenter opp

"Behalda Gamle Rong"

"Gamle Rong er slik bygdene våre burde sjå ut"

"Det er mange kulturminner som ikkje er registrert, for eksempel båten som gikk ned utenfor... under krigen"

"Vi må føre vidare sjøkulturen"

TURVEIER/MULIGHETER FOR FRILUFTSLIV

Generelle innspill

Generelt var det mange som etterlyste merking av stier og turveier, det ble og etterlyst gangveier for folk som ferdes i rullestol eller med barnevogn".

Noen få synes at de gode stedene å gå på tur og ferdes burde holdes hemmelig, det ble uttrykt en viss nostalgi over slik det var før da bare de "innfødte" visste hvor det var fint å ferdes. Følgende sitat tydeliggjør denne motvekten til å offentliggjøre tilkomsten til de fine stedene:

"Alle må ikkje vite om dei finaste padleplassane, då er det ikkje eksklusivt lenger."

Men hovedvekten var et ønske om å formidle tilgjengelighet gjennom skilting.

Det ble og ytret ønske om å knytte turstiene sammen i et slags nettverk av stier, slik at en kunne bevege seg over store områder uten måtte å gå ut på hovedveien.

"Stien på Ormhilleren må forlenges mot boligområdene Raudhammeren, Austmarka, Arsetlia slik at vi kan bevege oss i naturen uten å måtte gå opp på hovedveien"

På eksisterende turløyper for eksempel "Kystvakstien" så var det ønske om å sette ut treningsapparater.

"I Kina trener eldre på treningsapparater som står ute, det burde vi ha her og"

Når det gjaldt stedsspesifikke innspill er de samlet her.

"Ono bru meir tilrettelagt friluftsområde"

"Frå Tednebakkane til Veslevarden må det vere strandpromenade som kan binda saman bygdene"

"Merket sti til Ditlefhytto"

"La alle grunneigarane tilby område som kan bli offenkjende badevik. BLI ENIG!"

OM POLITISKE OG BYRÅKRATISKE PROSESSER I KOMMUNEN

"Det er kort veg frå Sparebanken til Rådhuset"

"Er du entrepenør eller er knytta til Sparebanken går sakene fort igjennom"

"Regulera boligfelt. Viktig!"

"Har sendt søknad for 3 år sidan, og har ennå ikkje fått svar"

"Eg er innflytter her og synes det er uheyrbart hvordan prosessene i kommunen skjer, hadde eg visst det hadde eg aldri flyttet hit"

INFRASTRUKTUR

Det var en del diskusjon og ulike meninger om hvor mye som skulle legges til Rong og eventuelt hvor mye som burde spres utover i Øygarden.

"Alt bør ikkje leggjast på Rong, det bør spreias utover heile Øygarden"

"Hvordan de skal ha det på Rongøy er det Rongingane selv som bør få bestemme"

"Fotgjengarovergangen er fantastisk! Eg nyt å gå over, eg går som ein snegel, for eg nyt å la dei venta"

"Tverrforbindelse til Norhordaland- Mongstad"

"T-bane/metro frå Hellesøy til Bergen"

"Trekka aktivitetar nord, gi tilgang til bygging og aktivitetstilbod"

"Få en bro over Austevågen"

"Varane treng vatten kva skjer?"

"Infrastruktur for vatten. Må ordnast."

"Fiber til heile kommunen"

“Nr på husene- få farten opp”

“Bussen siste stopp på Ågotnes, så direkte, istedenfor sånn som nå, der bussen stopper hele veien”

“Vegane må bli ferdigbygde . Gamle Rong er ikkje ferdig, kvifor setje igjen ein vegstubb? Gjer godt nok arbeid, smal veg til Kvalen, svingete. ”

Foto: Kai Svellingen Flatekvål

LANDSKAP/ARKITEKTUR

Fra alle aldersgrupper kom det kommentarer på landskap og arkitektur.

“Å byggja noko som lignar ein garasje oppå ein haug er ikkje bra for landskapet og tar seg ikkje ut i naturen vår.”

"Arkitektur og landskap er noko vi må få meir forståing på"

"Dei viktigaste husa er dei som ikkje vert bygd"

"Viss dei vil bu tett og oppi kvarandre kan dei flytta til byn"

"Bensinstasjonens fasade treng ein oppgradering."

"Gjør det innbydende å stoppe på Rong, Bykle i Setesdalen er et sted å lære av, og vi trenger rasteplasser"

"Dårlig velkomst til kommunen" – "Hva med planter langs veien, signalisere, her er det noe som er annerledes, her er det et sentrum"

Det var flere som kom med ønske om en park på Rongøy

"Ein park hadde vært fint, med fritidsområde, benkar, skaterampe festivalar, konsertar, sandvolleyball"

OFFENTLIGE BYGG OG RONG SENTER

"Vi vil gjerne ha bygg å være stolt av i kommunen"

I løpet av de timene med open dialog på senteret, kom det opp flere tema knyttet til offentlige bygg på Rongøy, både de som var bygget og de som ikke er bygget.

Generelt var det mange som var opptatt av at byggene skulle være et pre for kommunen, og det ble uttrykt høy grad av tilfredshet med de offentlige byggene som var kommet til i det siste, rådhuset og Tednebakkane fikk generelt gode skussmål

"Positivt med Tednebakkane og nytt rådhus"

Når det gjaldt nye bygg som ligger i løypen var det naturlig nok mange kommentarer rundt flerbrukshallen og diskusjonen om prioritering ny skole eller flerbrukshall.

"Skular først, viktigast at alle får ein god skule å gå på. Bakken, større enn Rong".

Uten at denne type rapport kan si annet enn at prioriteringsdiskusjonen går i bygden.

Når det gjelder flerbrukshallen kom det flere innspill

"Kulturhuset må brukast som ein fleirbrukshall"

"Fleirbrukshallen bør sjåast i samanheng med gjestehavn, lag eit fantastisk bygg i vika ved Rådhuset, med ein vegg i bakkant som er skjært ned i fjellet"

"Fleirbrukshallen bør innehalde ein kino"

"Fleirbrukshall kultur og idrettshall må vere to separate avdelingar"

"Skulane må satsast på, det må ikkje gå på bekostning av ein fleirbrukshall"

"Tenk økonomisk når det vert bygd fleirbrukshall. Det skal driftast og haldast ved like."

Ellers var det flere som var opptatt av at de gjerne ville bidra med dugnad og vedlikehold på eksisterende kommunale anlegg, men uttrykte frustrasjon over at det ikke var så lett å få det til.

"Vedlikehald av eksisterande idrettsanlegg. Vi er villig til å utføra dugnad på dette. Gjer som Fjell, få kommunen til å sponsa idrettslaget litt mot at laget tar ansvar for vedlikehald"

"Kommunen er ikkje flink å passa på anlegga sine. Vi tilbyr oss å jobba på dugnad for kommunen. Vi får ikkje svar."

Rongøy senter var tema for flere, det var ønske om mer liv på senteret og at det ble gjort noe med arealene utenfor senteret, gjøre de mer innbydende.

"Områdene rundt Rong Senter er golde, det hadde vært fint med grøntarealer"

"Lite folk på senteret, og det er lite personleg".

"Det er jo flott at vi har fått et eget senter på øyen"

SERVICETILBUD

"Få skjenkeløyve hos Arviden"

"Kunne tenkje meg ein stad der eg kunne ete god mat. Ein overnattingstad ein kunne ta med gjester. Ein stad å vera stolt av. "

"Vi vil ha apotek og tannlege i senteret"

Flere etterlyser et hotell/restaurantsted i Øygarden.

"Vi bør få en restaurant og tilliggende båthavn ved Terneholmen"

SOSIOKULTURELLE FORHOLD

Verdien av at det å være et lite samfunn ble poengtert av flere.

"Folk kjenner deg på godt og vondt. Du må forholde deg til bekjente. Varmt samfunn"

"Viktig at ikke samfunnet blir for stort og upersonleg"

"Du er på hels med dei nye óg"

"Trygt, ikke problem med rus og kriminalitet"

"Vi må ta ansvar for å videreføre kulturen vår til nye innbyggjarar"

"Enkel bygdekultur er bra"

"Vi må vera flinke med å dela vår kultur med dei nye som flyttar til Øygarden"

OBSERVASJONSFUNN

Bildene som var hengt opp av gamle båter, de gamle tingene og den fysiske modellen av Rongøy interesserte mange, både eldre og unge ble inspirert til å hente fram gamle historier og snakke om hva som har vært i tidligere tider og ikke minst gi innblikk i tilhørigheten til stedet over tid. Det å installere oss med gamle møbler og bilder på Rong senter skapte en møteplass som trakk til seg folk, slik skulle vi hatt det til vanlig, her var det koselig å være var kommentarene.

Dette viser at det er et potensiale for å skape en møteplass, et miljø der man bruker det estetiske, sanselige til å skape et miljø som i seg selv tiltrekker folk. Slike steder bør være drevet av folk som har evne til å besjele omgivelsene, gjennom maten vi får servert, historiene vi får fortalt og rommene vi inviteres inn i. Det å innrede med ting som bærer i seg bruk og historier kan vekke mange assosiasjoner og inspirere til samtaler. Som en av beboerne sa

" det er personene som gjør tingene"

Det er et potesiale til å utvikle steder som kan speile kultur og tradisjon.

Kulturen må holdes levende med at den integreres i omgivelsene, der vi er sammen. Dette for å skape en aktiv forbindelseselinje mellom generasjonene. Slik kan vi opprettholde kontakten med oss selv. Vi har noe å vokse i. Vi forankrer oss og slik blir vi ein viktig del av en naturlig utviklingslinje.

4.2. DIALOG MED NÆRINGSDRIVENDE

Vi kom i kontakt med ulike næringer, service og handelsbransjen, kunnskapsbedrifter, entreprenørnæringer, industrinæringer og eiendomforvaltere Det var vanskelig å samle alle til en felles dialog. Noen vegret seg for å delta i et åpent forum og ønsket en "en-til-en" dialog. Dette fulgte vi opp, vi hadde samlet sett tre møtedager før dialogene med denne gruppen ble avsluttet.

Ellers har vi mottatt både brev og telefoner fra engasjerte næringsdrivende. Det positive var at disse også var interessert i og hadde hørt om GS sin satsing og kartlegging av SMB-bedrifter i kommunen, og ble koblet opp til det nyopprettede nettverket samtidig.

Oppsummering som samler innspillene fra denne gruppen:

Ønske om et slags grunderhus, et felles lokale som kan samle mindre bedrifter gjerne støttet av kommunen med rimelig husleie. Konkret kom det forslag om at lokalene til Rong Laks kunne være et egnet sted. En annen ide er formulert slik.

"Næringspark for små grundere, saman med forskningsmiljø - ein naturnæringspark hadde vore ein ide."

Det lokale næringslivet satt pris på kommunens vilje til å bruke lokale leverandører. Det ble opplevd som et problem at de store kommersielle aktørene kjører nasjonale anbud, der de lokale bedriftene kom til kort i konkurransen fordi anbudsgiverne ønsket riksdekkende leverandører. Det blir vanskeligere å drive lokale bedrifter.

Stemning i åpent møte på Rong senter 24.august 2010

Ca. 100 mennesker var innom for å slå av en prat

Et ønske om stimulering av grunderånd i kommunen, gjerne bruk av belønningsstipend, det vil si å gi en sum penger til mennesker som har fått noe opp å gå.

"VNR- møter for stort. Positivt at kommunen tar ansvar for lokale bedrifter og inviterer deg til sosialt samvær og samtalar"

Dyrke kontakt mellom kommunen og bedriftene, gjerne gjennom en uformell sammenkomst 1 gang i året der man får hilst på hverandre og utveksler informasjon.

*"Vi må få ein plan på kvar næringslivet skal etablerast"
"Legg næringsaktiviteten til den utplanede tomten på Ågotnes"
"Her på Rongøy er det jo ikkje plass til næringsdrift"*

Det kom flere innspill som gikk på et ønske om en lokaliseringsplan for næringslivet.

"Logistikken i forhold til reiselivssatsing er ikkje tilstades. Der er mykje å gå på."

Hotell og kafedrift ønske om en båthavn som kunne ta i mot gjester, ble fremmet som behov fra befolkningen, og som ide/forslag til næringsgrunnlag i kommunen. Det kom frem bevissthet om at kvaliteter og kunnskap hos dem som skulle ha drevet et slikt sted, er avgjørende for om det lykkes.

Noen av de næringsdrivende har opplevd at å kombinere rollene som lokal innbygger og næringsaktør kan være problematisk.

"Bygdedyret våkner om du stikker nesen for langt frem og engasjerer deg for sterkt"

4.3 DIALOG MED UNGE FAMILIER

Vi inviterte familier med barn i skolealder, og fant disse gjennom kommunens nærmiljøutvalg. Det vart også her gjort utvalg fra hele kommunen for å sikre at vi fikk syn frå nord til sør, om tanker rundt et sentrum i Rong.

Oppsummering som samler innspillene fra denne gruppen:

Gang og sykkelvei til skolen fra alle områder, slik det er i dag må de gå langs hovedveien for å komme til skolen. En annen viktig sak var å forbedre den fysiske veikontakten mellom boligområdene.

"Det hadde vært godt for ungene å ha en gangvei mellom

boligområdene på den ene og den andre siden av veien, og til skolen”

”Noen ganger er det orkan gjennom skaret, ungene har problemer med å gå og ikkje minst sykle. Det trengs en skjerming av denne vindutsatte skoleveien”

Ønsket om å kunne ha naturnære gangveier for folk som går på tur med barnevogn eller sitter i rullestol, i dag må man spasere langs traffikert vei om man skal gå på trilletur, ønsket om lysløype ble og trukket fram.

Det var et ønske om tilrettelegging av badeplasser for lokalbefolkningen uten parkeringsplasser.

Foto:

Monica Marcella A. Kjærstad

”Med parkeringsplasser kommer det tilreisende, badeviker uten parkeringsplasser er for folk i nærmiljøet”

"Ønsket om en plass for voksne å møtes – en fotballpub"

Sterk naturtilhørighet, og gleden over naturen kom mye fram i samtalene, det var i tillegg mange unge par og familier som trakk frem at de ønsket å bo i et miljø som ikke var bymessig, men som hadde naturkvaliteter og var et sosialt oversiktlig lite samfunn.

Når det gjaldt aktiviteter for barn er det stikkordsmessig ønske om hinderløype på Rong skole, skateanlegg, naturhinderløyper.

4.4 DIALOG MED ELDRE

Mange av de eldre som deltok under sentrumsdialogen på Rong senter, slo seg ned i sofaen drakk kaffe og hadde lange gode prater med to unge som jobbet for oss. Gjennom Eldrerådet i Øygarden fikk vi og arrangert en dypere nærsamtale med to eldre i kommunen. Gjennom disse samtalene kom det fram mange momenter.

Oppsummering som samler innspillene fra denne gruppen:

"Vi likar turløyper, dei kunne vore betre merka. Skilt som viser kvar løypa går hadde vore fint; eks. Anekletten, Skogsøy, Dansesteinen"

Den vakre naturen er av stor betydning for livskvaliteten til denne gruppen. Stillheten, utsikten, utsynet i ulikt vær. Å nyte synet av en stille sommerdag når det er blikkstilte på sjøen, men også det å sitte i en varm og god stue med fyr på peisen og se ut på høststormene som uler ute og sjøen som slår mot svabergene.

Ellers uttrykkes det stor takknemlighet over god helsetjeneste i kommunen, det å komme raskt til. Det utvises tillit til eldreomsorgen.

Flere av de eldre som satt rundt bordet under sentrumsdialogen var så begeistret for eldresvømmingen, det var en viktig aktivitet for mange av de eldre.

"Du må skrive at dei ikkje må ta frå oss eldresvømmingen"

*"Bra med terapibasseng for pensjonister
Gratis, sosial møtestad. Flott å vera pensjonist, dette er godt for dei eldre."*

Tanker om en plass for de eldre:

"Dei eldre sit heime eller på kafeen... vi kunne hatt eit lokale, vi har

ikkje noko møtestad kor ein kan møte folk som er oppegåande, eit slags seniorsenter, seniorjobbsted.

"Ein sti for folk som sit i rullestol hadde vore bra."

I intervju med eldre kom det opp refleksjoner rundt stolthet til egen dialekt. Noen har bodd utenfor Øygarden i hele sitt voksne liv, men har vendt tilbake etter barna ble voksne. Erfaringene var at dialekt ikke hadde høg status i Bergen. Det var bokmål som rådde og lite kjekt var det å oppleve at ens egne barn kunne bli mobbet pga. at mor og far snakket dialekt.

"Vi la nok av oss ein del av dialekta vår desse åra, men no snakkar eg mi eigentlege dialekt igjen, det er godt"

"Nokon ville ha det til at vi var blitt så fin på det etter vi flytta til byn, men det var ikkje det det handla om"

Ettersom identiteten vår er sterkt knyttet til dialekten vår, spiller det ikke en liten rolle for et lokalsamfunn å ha et bevisst forhold til dette. Hvilke forhold har ungdommene i Øygarden til dialekten sin i dag?

4.5 DIALOG MED UNGDOM

Vi har siden starten hatt med oss to unge jenter som har vært til god hjelp. Og vi har vært på ungdomsskolen å intervjuet elevene der. Dette var den naturlige og enkleste måten å møte dem på. I løpet av en dag fikk vi et godt inntrykk av hvordan de ser for seg fremtiden i Øygarden. De var tydlige i sine svar.

Oppsummering som samler innspillene fra denne gruppen:

"Fleirbrukshall med ulike aktiviteter, skaterampe, ein møtestad for ungdom, sandvolleyballbane, nettcafe, konserthall"

"Vi vil ikkje ha hus på høge toppar, dette øydelegg terreng og utsikt"

"Det bygges altfor mange stygge hus, de kunne jo bygget noe fint. Blokkene ved butikken er jo dritstygge, tenk om vi bare kunne revet de. Å bygge blokker i Øygarden er jo helt sykt"

"Ikke bygg i Veslemarka, då blir eg sur"

"Bussen går altfor sjelden, spesielt i helgene"

"Vindmøllen - høyere enn Kolsnesflammen, det lager jo bråk og vi kan

se det overalt". "Vindmøller det kan jo de bare drite i, det vil vi ikke ha"

"Flerbrukshallen – vi vil ha volleyball, håndball, basket, bowling – det er gøy"

Det er så langt å reise til "Bildøy på baskettrening"

"Vi har no to fotballbaner her, så det er no nok".

"Nye mål kom endeleg, men dei ser ut som fengsel, dei er farleg. Vi kan slå oss i hjel viss vi slengjer oss."

"Kino hadde vore så bra, men den måtte sikkert vært en bitte liten kino for det er jo ikke så mange folk her".

Ja, kino, elektrisk butikk, eller helst Spaceworld. Session og XXL-sport"

"Vindturbin der du går inn i eit rør, så kan du flyge".

"Traktor er mat"

"Traktor er tøffere en scooter"

"Øygarden er min kommune, men eg kunne nok ha tenkt meg å reise ut å sjå verden".

"Klyva er greit, vi vil vete meir om Klyva, det er for lite informasjon".

"Klatring hadde vore fint som ein fritidsaktivitet"

"Meir informasjon om alt!".

"Paintball- "Waist Øygarden!"

"Vi har no mykje frisk luft"

"Vi må køyre buss til by'n det har vore partalkøyring òg".

"Kald luft binder CO2"

"Vi har nå vindmøller og naturgasspark vi her i Øygarden".

Ungdommen er som vanleg klare på sine behov. Det er interessant å tenke muligheten for en satsing på reiseliv kombinert med spennende fritidsaktiviteter for barn og unge. Se uttalelse om Klyva over.

Foto: Monica Marcella A. Kjærstad

5. SENTRUMSDIALOGEN SETT I LYS AV FORMÅL I KOMMUNEDELPLANEN

5.1. Dialogen som del av en planprosessen

Politikere som blir valt gjennom demokratiske prosesser forholder seg til administrasjon og politiske beslutninger og på den måten fjerner en seg gjerne litt fra folkemening og folkevilje. Gjennom dialog og involvering i planprosessen slik Sentrumsdialog Rong er et eksempel på, ønsker kommunen å trekke denne folkeviljen inn igjen i beslutningsprosessene og på den måte involvere og styrke demokratiet.

Utdrag fra kommunedelplanens samfunnsdel side 30.

Skal ein arbeida i tråd med kommunen sin visjon og kommunen sitt verdigrunnlag, er medverknad ein føresetnad. Vi trur at samarbeid med innbyggjarar, lag, frivillige organisasjonar og verksemder gir planarbeidet auka kvalitet, auka

breidde og auka legitimitet. Vi legg til grunn at aktiv medverknad er ein viktig faktor i å oppretthalda demokratiet og eit aktivt lokalt sjølvstyre.

Ideen i dialogen er at hvert enkelt menneske sitter med en puslespillbit av et verdensbilde, og ved å sette sammen puslespillbitene kan en danne seg en helhetsoversikt over en situasjon. Den situasjonen vi har prøvd å få oversikt over er hva mener befolkningen i Øygarden er viktig for utvikling av Rong som sentrumssatsning i Øygarden.

Vi har nå vært ute og snakket med innbyggere i Øygarden i ulike fora, og fått frem mange av deres meninger knyttet til Rong som sentrumssatsning i Øygarden. Ordet sentrumsdialog er ikke tilfeldig valgt, og heller ikke fordi dialog er et yndet moteord for tiden.

Ambisjonen med dette prosjektet fra Gode Sirklar sin side har vært å få til en skikkelig dialog i ordets rette forstand, dialogos betyr *meningsutveksling*. Hittil har denne rapporten kommet opp med og beskrevet mange meninger om framtidens Rong, men det har ikke vært en skikkelig meningsutveksling mellom de ulike meningene. Den ordentlige dialogen begynner egentlig nå, hva kan man skape av nye tanker og ideer i mellomrommet mellom de ulike meningene. Ofte ender menings-utveksling i at ulike meninger står opp mot hverandre, så vinner den sterkeste meningen i form av argumentasjonskraft, økonomiske betraktninger eller at den meningen som ytres av de menneskene med høyest stemme og mest makt.

Vår ambisjon er å utfordre Øygarden kommune til å komme et stykke videre i forhold til det, sette de ulike meningene opp ved siden av hverandre, se på de i en helhet og finne de løsningene som finnes i mellomrommet mellom perspektivene. Det gode menneskelivet, sier filosofen Løgstrup, er å finne i de forenede motsetninger. Når vi ser på det materialet vi har fått inn kan vi identifisere ulike typer meningsmotsetninger, vi vil her eksemplifisere hvordan en kan skape innovative løsninger i mellomrommet mellom ulike meninger, der flere behov blir dekket framfor at det ene vinner over det andre.

"Ønsket om en park, turstier versus bevaring av den ville naturen"

Behovet som ligger bak en park er et sted å gå til som er vakkert, det går an å leke der og være i lag med andre mennesker der, og ofte ser man for seg et kultivert menneskeskapt område med benker, skulpturer, plener, lekeplasser osv. En forening av behovet for en park og det å ta vare på den ville naturen vil være å skape en naturpark, der mennesket skaper en park på lag med naturen. Det ville også være nyskapende for Øygarden kommune å velge en slik løsning, samtidig vil de være framtidsrettet fordi den uberørte naturen vil det bli mindre og mindre av i framtiden, samtidig med en økende bevissthet om naturens betydning for menneskets helse og slik bidra til en bærekraftig utvikling.

En slik måte å tenke og jobbe på vil i praksis og ikke bare i ord bidra til følgende mål i kommunedelplanen.

"Fremja samarbeid, dialog og medverknad"

En naturpark vil og kunne oppfylle følgende andre mål i kommunedelplanen.

"Fremja lokal kultur, identitet og positivt omdøme"

"Fremja positive helseval, sunn livsstil, trivsel og tryggleik"

Da gir man ordet dialog virkelig et innhold, fordi de innhentede meningene fra befolkningen blir virksomme i den videre utvikling av hva det skal satses på i kommunen. For å få til dette betinger det et perspektivskift i kommunikasjon mellom ulike interessegrupper på politisk og byråkratisk nivå, fra å være i et perspektiv som ofte handler om å vinne gehør for sine behov og interesser, til å møte andres behov og interesser med interesse og respekt og finne løsninger som forener behovene. Vi anbefaler kommunen å videreføre initiativ som "Sentrumsdialogen", skape årlige møter med næringsdrivande, bruke ressurser på å inkludere innspill fra lokalsamfunnet, men det trengs også noe mer. For å forankre befolkningsinnspillene i nye planer trengs det en kompetanseheving av hvordan ulike interessegruppene på politisk og byråkratisk nivå i samarbeid kommer fram til nye planar. Vi spiller inn at kommunen og det politiske nivået lærer seg mer om dialogiske prosesser og dialogisk tenkning i utvikling av framtidens Rong. Et slikt innspill dekker også et annet mål i kommunedelplanen.

"Fremja høg kompetanse i kommunen og lokalsamfunnet".

5.2. Konkrete forslag til videreføring

Ved å strukturere innspillene og bruke tid på å gå inn å se på dem i lys av kommunedelplanen (eksempel under) vil det også være behov for å gi en tilbakemelding til alle som har involvert seg gjennom Sentrumsdialog Rong. Dette kan gjøres på flere måter. Gjennom lokal presse og brev til husstander der de kan få informasjon om hvor langt en er kommet i planarbeidet og informasjon om de videre politiske prosesser. Selv om ikke alle innspill blir tatt med vil en kunne viderefremme at det toneangivende i befolkningen ligger til grunn for det videre arbeidet. Ved å gi tilstrekkelig og god informasjon vil innbyggerene føle seg inkludert og hørt. Dette vil øke forståelsen hos innbyggerene om hvordan prosessene fungerer og kompleksiteten i

dem. Dette kan øke tillitt mellom det politiske apparatet og lokalsamfunnet.

Et annet eksempel på en forent løsning knyttet til innspillene fra befolkningen er at flere ønsker å bidra med dugnad for å vedlikeholde eksisterende idrettsanlegg, og det ønsket om å starte en seniorjobbklubb på Rongøy.

"Vedlikehald av eksisterande idrettsanlegg. Vi er villig til å utføra

dugnad på dette. Gjer som Fjell, få kommunen til å sponsa idrettslaget litt mot at laget tar ansvar for vedlikehald”

”Kommunen er ikkje flink å passa på anlegga sine. Vi tilbyr oss å jobba på dugnad for kommunen. Vi får ikkje svar.”

”Dei eldre sit heime eller på kafeen... vi kunne hatt eit lokale, vi har ikkje noko møtestad kor ein kan møte folk som er oppegående, eit slags seniorsenter, seniorjobbsted.

Dette kan og sikre at en bidrar til å dyrke småsamfunnsfølelsen og samholdet i Øygarden, og det bør kanskje ikke bare gjelde vedlikehold av idrettsanlegg, men også utvides til behovet for å utvikle turområder i Øygarden. Fra rapportskriverenes hold vil vi gjerne spille inn ideen om hvordan det er organisert rundt utviklingen av Smøråsfjellet turområde i Bergen, der det er en pensjonistgruppe som holder vedlike og utvikler turområdet. Det er faktisk så populært at det er venteliste på å få være med i denne gjengen. Slike løsninger vil kunne oppfylle flere mål i kommunedelplanen.

”Sikra ein berekraftig økonomi”

”Fremja lokal kultur, identitet og positivt omdøme”

”Fremja positive helseval, sunn livsstil, trivsel og tryggleik”

Videre kan en se på et annet mål i kommunedelplanen;

”Sikra gode vilkår for næringslivet og næringsutvikling”

Det er også kommet innspill om å etablere grunderhus gjerne med finansiert leie og tett kontakt mellom bedrifter og kommunen gjennom årlige uformelle møtepunkter. Restaurant og overnattingstilbudet bør ikke ligge langs Riksveien, men ligge i naturen, gjerne med utsikt mot havet. Slik vil naturen bli satt i sammenheng med, og være en viktig ramme for, den totale opplevelsen av å være i Øygarden. Opplevelsen av lokal mat og lokal historie vil forsterkes. Naturbasert næringsliv er utvilsomt et vekstområde for framtiden, ref. rapportskriverens innspill

”Naturens puls og rytme er menneskets naturlige puls og rytme, tar du et stresset menneske og plasserer det ute i naturen så blir det intravenøst friskere. Naturens helende kraft ift menneskets helse tror jeg blir et forretningsområde for Norge i framtiden.

Irene Nygårdsvik

Det er mange muligheter for å tenke nytt for Rongøy og Øygarden i framtiden basert på de innspillene som er kommet gjennom sentrumsdialogen. Vi har prøvd å synliggjøre noen av mulighetene ved denne introduksjonen til hvordan man kan forene ulike behov i nye løsninger.

Gjennom Sentrumsdialog Rong har vi møtt engasjerte og inspirerte innbyggerer. Det vil være naturlig at resultatene kan bli presentert for alle slik at et videre engasjement kan ivaretas. Vi må ta høyde for at de ytringer som kom frem gjennom dialogene var starten på en kreativ prosess som må følges opp videre, enten i nye aktiviteter og tiltak, eller ved å integrere dette i allerede planlagte aktiviteter og tiltak som for eksempel skisseres i kommunedelplanen.

Vår rapport er sett i lys av samfunnsdelen av kommuneplanen. Vi håper de stedsspesifikke innspillene kan brukes videre i den formelle stedsanalyse som Rambøll har ansvar for, og det vi har fått inn av brev og konkrete innspill som angår arealplanlegging vil alt overleveres som vedlegg.

Om det er ønskelig vil prosjektansvarlige for Sentrumsdialogen samhandle videre for å legge til rette for en god implementering av resultatene av dialogene, inn i de formelle stedsanalyser og kommuneplanarbeid. Vi kan bruke resultatene til å konkretisere målsettinger, strategier og tiltak i det som er skissert i utkast til kommunedelplanen sin samfunnsdel.

Tone Boska og Irene Nygårdsvik